

विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालन (दोश्रो संशोधन) निर्देशिका, २०७५

दोश्रो संशोधन - २०७५/१२/१९

प्रस्तावना:

विद्यालय शिक्षामा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको प्रवन्धबाट कार्यमूलक, व्यवहारिक, प्राविधिक तथा व्यवसायिक सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गरी श्रम बजारमा सहज प्रवेशको संभावना बढाउन र शैक्षिक उत्पादनको गुणात्मकता वृद्धिका लागि विद्यालयहरूमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालनगर्नका निमित्त विभिन्न निकायहरूको भूमिका र जिम्मेवारी तय गरी विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको परिष्कृत उद्देश्य र लक्ष्य परिपूर्तिका लागि प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्को सिफारिस र शिक्षा ऐन २०२८ (संशोधन सहित) तथा शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधन सहित) को नियम १९२ (ड) को अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकार शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट यो निर्देशिका जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद - १

संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ र परिभाषा

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :-

- (१) यो निर्देशिकाको नाम “विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालन (दोश्रो संशोधन) निर्देशिका २०७५” रहेको छ ।
- (२) यो निर्देशिका नेपाल सरकार शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

- (क) “मन्त्रालय” भन्नाले शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय सम्झनुपर्छ ।
- (ख) “केन्द्र” भन्नाले शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र सम्झनुपर्छ ।
- (ग) “परिषद्” भन्नाले प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् सम्झनुपर्छ ।
- (घ) “निर्देशनालय” भन्नाले प्रदेश शिक्षा विकास निर्देशनालय सम्झनुपर्छ ।
- (ङ) “क्षेत्र कार्यालय” भन्नाले परिषद् अन्तर्गतको क्षेत्रीय कार्यालय सम्झनुपर्छ ।
- (च) “शिक्षालय” भन्नाले परिषद् अन्तर्गत आँगिक रूपमा संचालित शिक्षालय सम्झनुपर्छ ।
- (छ) “विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट नियमित रूपमा अनुदान पाउने गरी अनुमति, स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनुपर्छ ।
- (ज) “अनिवार्य विषय” भन्नाले नेपाली, अंग्रेजी, विज्ञान र गणितलाई सम्झनुपर्छ ।
- (झ) “प्राविधिक विषय” भन्नाले प्राविधिक क्षेत्रका विभिन्न विधागत विषय सम्झनुपर्छ ।
- (ञ) “निरीक्षक” भन्नाले शिक्षा नियमावली २०५९ अनुसार नियुक्त विद्यालय निरीक्षक सम्झनु पर्दछ । सो शब्दले सामूदायिक विद्यालयमा संचालित प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा निरीक्षण गर्न तोकिएको कर्मचारी समेत जनाउँछ ।
- (ट) “निर्देशक समिति” भन्नाले परिच्छेद २ को दफा ३(क) बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ठ) “विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा” भन्नाले विद्यालयहरूमा कक्षा ९ देखि सञ्चालनहुने प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद- २
समिति

३. केन्द्रीय निर्देशक समिति

- (क) विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सुचारु रूपमा सञ्चालन गर्ने गराउने व्यवस्था गर्न केन्द्रीयस्तरमा देहाय बमोजिमको केन्द्रीय निर्देशक समिति रहनेछ ।

१	सचिव - शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	अध्यक्ष
२	सदस्य-सचिव - प्रा.शि. तथा व्या. ता. परिषद्	सदस्य
३	सह-सचिव - शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, योजना महाशाखा	सदस्य
४	महानिर्देशक -शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य
५	सह-सचिव - शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शैक्षिक व्यवस्थापन महाशाखा	सदस्य
६	प्रतिनिधि - राष्ट्रिय योजना आयोग शिक्षा हेर्न (सहसचिव)	सदस्य
७	महानिर्देशक - पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	सदस्य
८	सदस्य-सचिव - राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड	सदस्य
९	प्रतिनिधि - अर्थ मन्त्रालय (सह सचिव)	सदस्य
१०	प्रतिनिधि - संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (सहसचिव)	सदस्य
११	प्रतिनिधि - उद्योग मन्त्रालय (सहसचिव)	सदस्य
१२	अध्यक्षबाट मनोनित - २ जना (सरोकारवाला विषय विज्ञ)	सदस्य
१३	निर्देशक - शैक्षिक व्यवस्थापन महाशाखा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य-सचिव

(ख) केन्द्रीय निर्देशक समितिको बैठक र कार्यविधि:

- समितिको बैठक अध्यक्षले तोके बमोजिमको स्थान र समयमा बस्नेछ ।
- कूल सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थिति बैठकका लागि गणपुरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।
- समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ ।
- समितिका अध्यक्ष र सदस्यको बैठक भत्ता अर्थ मन्त्रालयबाट निर्धारित मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।
- पदेन बाहेक अन्य सदस्यहरुको पदावधि २ वर्षको हुनेछ । आवश्यकता अनुसार सदस्यहरुको पदावधि समाप्त भए पछि पुनः मनोनित हुन सक्नेछ ।

(ग) केन्द्रीय निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालन गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने र यससँग सम्बन्धित विभिन्न संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने र आवश्यक मार्ग दर्शन प्रदान गर्ने ।
- विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालनका लागि विद्यालय छनोटका आधार तय गर्ने तथा त्यस्तो मापदण्डमा समयानुकूल परिमार्जन गर्ने ।
- प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयहरुको अन्तिम छनोट गर्ने ।

४. विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालन गर्न आवश्यक आर्थिक स्रोतको व्यवस्था गर्ने ।
५. विद्यालयमा दिइने प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा समयानुकूल प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय बनाउन कार्यान्वयन समितिहरु र सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुलाई आवश्यक समन्वय गर्ने ।
६. विद्यालयमा कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार तर्फ प्रदान गरिने प्रमाण पत्रको मान्यता र उत्पादित जनशक्तिको रोजगारी सम्बन्धमा समन्वय गर्ने ।
७. यस प्रणालीमा संलग्न हुने जनशक्ति (प्रशिक्षक) को स्थायित्व र वृत्ति विकास गर्न आवश्यक काम गर्ने ।
८. जीवनोपयोगी रोजगारीमुलक सीपयुक्त शिक्षालाई सहजरूपमा भरपर्दो पहुँचको आधार बनाउन आवश्यक वातावरण तयार गर्ने ।
९. राष्ट्रिय उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सहयोग पुग्ने सीपयुक्त जनशक्ति विद्यालय तहबाट स्थानान्तरण गर्ने उद्देश्यलाई पुरा गर्ने गरी नियमित मूल्याङ्कन प्रणालीको आधार तयार गर्ने ।
१०. निर्धारित नीति नियम विपरित कुनै कार्य गरेको पाइएमा त्यस्तो कार्य गर्ने विद्यालयको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालनको स्वीकृति, स्थगन र रद्द समेतको अन्तिम कारवाही गर्ने ।

४. केन्द्रीय व्यवस्थापन समिति :

- (क) विद्यालयहरुमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा संचालन गर्न गराउन प्रशासनिक तथा आर्थिक पक्ष व्यवस्थापन गर्नको लागि देहाय बमोजिमको एक केन्द्रीय व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

१	महा-निर्देशक -शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	अध्यक्ष
२	महानिर्देशक - पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	सदस्य
३	उपमहानिर्देशक - योजना तथा अनुगमन महाशाखा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य
४	उपमहानिर्देशक - शैक्षिक व्यवस्थापन महाशाखा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य
५	निर्देशक - परिषद, योजना महाशाखा	सदस्य
६	सदस्य-सचिव - राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड	सदस्य
७	निर्देशक - परिषद, एनेक्स महाशाखा	सदस्य
८	कार्यकारी निर्देशक - प्राविधिक शिक्षण प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	सदस्य
९	उपसचिव - उच्च तथा प्राविधिक शिक्षा शाखा, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	सदस्य
१०	निर्देशक - विद्यालय मापदण्ड शाखा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य
११	निर्देशक - प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा शाखा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	सदस्य-सचिव

(ख) केन्द्रीय व्यवस्थापन समितिको बैठक र कार्यविधि:

१. समितिको बैठक अध्यक्षले तोके बमोजिमको स्थान र समयमा बस्नेछ । कूल सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थिति बैठकका लागि गणपुरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।
२. समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
३. समितिका अध्यक्ष र सदस्यको बैठक भत्ता अर्थ मन्त्रालयबाट निर्धारित मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।

(ग) केन्द्रीय व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसारको हुनेछ:

१. केन्द्रीय निर्देशक समितिले तय गरेको नीति नियम कार्यान्वयन गर्ने ।
२. विद्यालयतहमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा कार्यान्वयनका लागि अर्थिक, प्रशासनिक तथा अन्य व्यवस्थापकिय पक्षमा समन्वय तथा सहजिकरणको व्यवस्था मिलाउने ।
३. मातहतका समन्वय समिति र जिल्ला कार्यान्वयन समितिलाई विद्यालय छनौट, सञ्चालन, व्यवस्थापन, प्रशासनिक अनुगमन र कार्यवाही सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने ।
४. जिल्ला कार्यान्वयन समितिबाट विद्यालय छनौटको लागि गरिएको सिफारिसलाई आवश्यकता अनुसार जाँचबुझ गरी केन्द्रिय निर्देशक समितिमा सिफारिस गर्ने ।
५. विद्यालय तहमा सञ्चालित प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षाको सामयिक तथा नियमित रूपमा अनुगमन, सुपरीवेक्षण तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था गर्ने गराउने ।
६. शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट प्राप्त अनुदानको बाँडफाँड शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र मार्फत गर्ने ।

५. केन्द्रीय प्राविधिक समिति : हटाइएको

६. क्षेत्रीय समन्वय समिति : हटाइएको

७. जिल्ला कार्यान्वयन समिति:

- (क) विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार सञ्चालन गर्न प्रत्येक जिल्लामा देहाय बमोजिमका सदस्यहरु रहेको एक जिल्ला कार्यान्वयन समिति रहनेछ ।

१	प्रमुख- शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ	अध्यक्ष
२	अधिकृत प्रतिनिधि -परिषदको प्रदेश कार्यालय	
३	अधिकृत प्रतिनिधि - जिल्ला समन्वय समिति	सदस्य
४	अधिकृत प्रतिनिधि - परिषदको आंगिक तथा साभेदारीमा सञ्चालित प्राविधिक शिक्षालय	सदस्य
५	अधिकृत प्रतिनिधि - सदरमुकाम स्थित स्थानीय तह (पशु, कृषि र घरेलु शाखा हेर्ने)	सदस्य
६	इन्जिनियर - सदरमुकाम स्थित स्थानीय तह	सदस्य
७	शाखा अधिकृत वा इकाइ प्रमुखले तोकेको कर्मचारी - शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ	सदस्य-सचिव

(ख) जिल्ला कार्यान्वयन समितिको बैठक र निर्णय

१. समितिको बैठक अध्यक्षले तोके बमोजिम बस्नेछ ।
२. कुल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थिति बैठकका लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
३. समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछन् ।
४. समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
५. बैठक भत्ता अन्य समितिहरुको सरह हुनेछ ।

(ग) जिल्ला कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

१. विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार सञ्चालन सम्बन्धी सरोकारवालाहरूलाई यस विषयमा पूर्ण जानकारी शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ मार्फत दिने ।
२. शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न इच्छुक विद्यालयहरूको छनौट प्रक्रियाको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
३. जिल्लाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक दृष्टिले सन्तुलित रूपमा कार्यान्वयन हुन सक्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संभाव्यता अध्ययन गरी विद्यालय छनौटको लागि केन्द्रीय व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने ।
४. शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन भएका विद्यालयहरूको सम्पूर्ण प्रशासनिक तथा आर्थिक अनुगमन तथा मुल्यांकन गरी प्रतिवेदन केन्द्रीय व्यवस्थापन समितिमा पेश गर्ने ।
५. शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ मार्फत आर्थिक एवं भौतिक अनुदान उपलब्ध गराउने । उपलब्ध गराइएको अनुदानको उचित प्रयोग भए नभएको सामाजिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण गर्ने/गराउने ।
६. पहिलो संशोधन बाट हटाइएको,
७. राष्ट्रलाई सहयोग पुग्ने सीपयुक्त जनशक्ति विद्यालयतहबाट स्थानान्तरण गर्ने उद्देश्यले शुरु गरिएको यस कार्यक्रम सञ्चालनका लागि तय भएको नीति नियम विपरित कुनै विद्यालयले गरेको पाइएमा त्यस्ता विद्यालयहरूको स्वीकृति स्थगन, रद्द गर्न केन्द्रीय व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने र यस विषयमा सम्बन्धित निकायबाट भएको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने ।

परिच्छेद -३

पूर्वाधार तथा लेखा व्यवस्थापन

- द. भौतिक पूर्वाधार निर्माण, अनुदान र लेखा प्रणाली सम्बन्धी ब्यवस्था : विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालन गर्न निम्नानुसार भौतिक पूर्वाधार, अनुदानको ब्यवस्था हुनेछ ।
- (क) कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयहरूले स्वीकृत पाठ्यक्रममा निर्धारित पाठ्यभार अनुसार र अनुसूची १ बमोजिमका आवश्यक भौतिक पूर्वाधार (जग्गा, कक्षा कोठा, कार्यशाला भवन, फर्निचर आदि) जुटाउनु पर्नेछ ।
 - (ख) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने प्रयोगशाला, कार्यशालाका लागि आवश्यक मेशिन, उपकरण, औजार व्यवस्थापनका लागि नेपाल सरकारको स्रोतको साथै सामुदायिक र स्थानीय स्रोतको उपयोग गरिनेछ ।
 - (ग) कक्षा ९ बाट प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयहरूमा रहेका मौजुदा दरबन्दी शिक्षकहरूबाट अनिवार्य विषयको अध्यापन गराउने र व्यवस्थापनको लागि कर्मचारीहरू मौजुदाबाटै विद्यालयले ब्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
 - (घ) प्रत्येक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा विषयको कक्षा ९ संचालन गर्ने विद्यालयहरू लाई २ जना प्रशिक्षक (माध्यमिक शिक्षकस्तर सरह) र दुई जना सहायक प्रशिक्षक (नि.मा.वि. शिक्षक तृतीय श्रेणी सरह) को ब्यवस्था गरिनेछ ।

- (ड) विद्यालयको आय ब्ययको लेखा शिक्षा नियमावलीमा तोकिएको ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।
 (च) विद्यालयको लेखाको लेखा परीक्षण शिक्षा नियमावलीमा व्यवस्था गरे बमोजिम गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद- ४

छनौट, संचालन र ब्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

९.(क) यो निर्देशिका अन्तरगतको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा प्रत्येक स्थानीय तहमा कम्तीमा एक विद्यालयको छनौट गरी पहिलो वर्षमा सरकारी तवरबाट प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन नभएका स्थानीय तहमा संचालन गरिनेछ ।

(ख) विद्यालय छनौटका लागि देहायका प्रकृया अपनाइनेछ ।

१. शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र मार्फत ३० दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरिनेछ ।
२. तोकिएको समयभित्र प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार संचालन गर्न इच्छुक विद्यालयहरुले सम्बन्धित जिल्लाको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइमा अनुसूची २ बमोजिम तोकिएको ढाँचामा आवेदन गर्नु पर्नेछ ।
३. विद्यालय छनौट सम्बन्धी अन्य व्यवस्था अनुसूचीमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(ग) विद्यालय छनौटका आधारहरु निम्न हुनेछ ।

- (१) स्थानीय तह भरको लागि पाएक पर्ने ठाउँ ।
- (२) विद्यालय वरपर कक्षा ८ पढाई हुने अन्य विद्यालयको संख्या ।
- (३) विद्यालयमा कक्षा ८ मा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या ।
- (४) विद्यालयमा उपलब्ध शिक्षक/कर्मचारी अवस्था ।
- (५) विद्यालयमा उपलब्ध भौतिक सुविधा ।
- (६) सेवा /सुविधा ।
- (७) प्रयोगात्मक अभ्यास गराउने ठाउँ ।
- (८) विद्यालयमा संचालन हुने विषयसँग सम्बन्धी स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको संभाव्यता ।
- (९) विद्यालयको आर्थिक अवस्था (सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान बाहेक) ।
- (१०) स्थानीय तहको सहयोग ।

(विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा छ ।)

(घ) कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयहरुले देहायमा उल्लेख भए अनुसार भौतिक पूर्वाधार एवं शैक्षिक व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

- (१) विषय अनुसार आवश्यक जग्गा, कक्षा कोठा, कार्याशाला भवन र आवश्यक फर्निचर ।
- (२) पुस्तकालयको ब्यवस्थापन ।
- (३) प्रशिक्षकहरुको ब्यवस्थापन ।
- (४) विद्यार्थीहरुको ब्यवस्थापन ।
- (५) प्राप्त अनुदान जुन कामको लागि दिइएको हो सोही काममा खर्च गरि सोको हिसाव शिक्षा नियमावलीमा तोकिएको ढाँचामा राख्ने र लेखा परीक्षण गराउने ।
- (६) कार्यक्रम संचालन गर्न सम्बन्धित निकायबाट दिइएका निर्देशन पालना गर्ने ।
- (७) विपन्न विद्यार्थीहरुको लागि आर्थिक सहयोगको खोजी गर्ने ।

(ड.) विद्यालयहरूमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार संचालन, व्यवस्थापन प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (१) कक्षा ८ (आधारभूत शिक्षा) प्राप्त गरेका इच्छुक नेपालीलाई प्रवेश परीक्षाको माध्यमबाट छनौट गरी प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धारको कक्षा ९ मा प्रवेश दिईनेछ ।
- (२) राष्ट्रिय परीक्षा बोर्डले परिषद् संगको समन्वयमा प्राविधिक धार तर्फको एस.एल.सी. परीक्षा समेत सञ्चालन गर्नेछ ।
- (३) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धारतर्फ कक्षा १० को अध्ययन पश्चात् पाठ्यक्रममा व्यवस्था भए बमोजिमको कार्यगत तालिमको व्यवस्था सम्बन्धित विद्यालयले गर्नेछ ।
- (४) कक्षा ९ र १० को लागि पाठ्यक्रममा निर्धारित पाठ्यभारको सैद्धान्तिक अध्ययन र प्रयोगात्मक अभ्यास पूरा गरी तोकिएको अवधि कार्यगत तालिम (अन द जब ट्रेनिङ) सम्पन्न गरेका विद्यार्थीहरूलाई प्राविधिक धार तर्फको एस.एल.सी. तहको प्रमाणपत्र राष्ट्रिय परीक्षा बोर्डले प्रदान गर्नेछ ।

परिच्छेद -५

पाठ्यक्रम, परीक्षा र मूल्यांकन

१०. प्राविधिक तथा व्यावसायिक तर्फको पाठ्यक्रम मध्ये अनिवार्य विषय (CORE subject) को पाठ्यक्रम शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले विकास गर्नेछ र प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्ले प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा विषय तर्फको पाठ्यक्रम विकास गर्नेछ ।
११. पाठ्यक्रम विकास केन्द्र र परिषद् दुबैतर्फबाट विकास भएको अनिवार्य विषय (४०० पूर्णाङ्क) को पाठ्यक्रम र प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा विषयको (६०० पूर्णाङ्क) गरी जम्मा १००० पूर्णाङ्कको पाठ्यक्रम विद्यालयमा सञ्चालन हुने प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तर्फको पाठ्यक्रम हुनेछ ।
१२. विद्यालयमा सञ्चालन हुने प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तर्फको पाठ्यक्रम निर्धारण पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले र परीक्षा तथा मूल्यांकन सम्बन्धी कार्य राष्ट्रिय परीक्षा बोर्डले गर्नेछ ।

परिच्छेद -६

विविध

१३. अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्ने
यस निर्देशिकामा उल्लेखित अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केहि अधिकार कुनै निकाय वा अधिकारीहरूलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
१४. आर्थिक ऐन, नियमको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्ने
यस निर्देशिकामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि आर्थिक कारोवार गर्दा नेपाल सरकारको प्रचलित आर्थिक ऐन नियमहरूको प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्नेछ ।
१५. विद्यालयतहमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा संचालनका लागि शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय अर्न्तगतका विभिन्न निकायहरूलाई शिक्षा,विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुरूप स्पष्ट कार्य जिम्मेवारी तोक्न सक्नेछ ।

१६. प्रचलित ऐन, नियमसँग बाभिएको हकमा प्रचलित ऐन, नियम वमोजिम हुनेछ ।
१७. यस निर्देशिकामा भएका कुनै विषय अस्पष्ट भएमा केन्द्रिय निर्देशक समितिबाट भएको व्याख्या नै अन्तिम हुनेछ ।
१८. यस निर्देशिकामा रहेको व्यवस्था र सो सँग सम्बन्धित अनुसूची आवश्यकता अनुसार हेरफेर तथा संशोधन गर्न सक्नेछ ।
१९. विद्यालयमा प्रविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा सञ्चालन (दोस्रो संशोधन) निर्देशिका -२०७५

अनुसूची -१
विद्यालय छनौटका आधारहरु

१. स्थानीय तहभरको लागि पायक पर्ने ठाउँ (अधिकतम अंक -५)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	क्षेत्रीय निकटता	१		
ख.	मोटर बाटोको सुविधा	२		
ग.	सार्वजनिक यातायातको सुविधा	२		

२. विद्यालय ५ कि.मी. वरपरभित्र कक्षा ८ सम्म पढाइ हुने अन्य विद्यालय संख्या (अधिकतम अंक -५)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्तांक	कैफियत
क.	विद्यालय संख्या.....× १.०	५		

३. निवेदन दिने विद्यालयको कक्षा ८ मा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या (अधिकतम अंक -५)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्तांक	कैफियत
क.	छात्रा विद्यार्थी संख्या× ०.१०	३		
ख.	छात्र विद्यार्थी संख्या× ०.०५	२		

४. विद्यालयमा उपलब्ध शिक्षक / कर्मचारी (अधिकतम अंक -२५)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्तांक	कैफियत
क.	विद्यालयमा संचाल गरिने विषयसँग सम्बन्धित प्राविधिक विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या× ३.० निम्न माध्यामिक स्तरका शिक्षक×२.०	८		
ख.	विज्ञान विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या×२.०	४		
ग.	गणित विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या×२.०	४		
घ.	अंग्रेजी विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या×२.०	४		
ङ	नेपाली विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या×२.०	४		
च	कम्प्युटर अपरेटर	१		

५. विद्यालयमा उपलब्ध भौतिक सुविधा (अधिकतम अंक -८)

क.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	थप कक्षा कोठा			
 वटा ×१.०	२.०		
ख.	कार्याशाला भवन			
 वटा ×१.०	४.०		
ग.	थप फर्निचर पुग्ने विद्यार्थी संख्या×०.०५	२.०		

६. सेवा/सुविधा (अधिकतम अंक -१४)

क.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	छात्रावासमा वेड संख्या×०.१२५	४.०		
ख.	स्वच्छ पिउने पानी	१.०		
ग.	विजुली बत्ती	१.०		
घ.	ल्याण्ड लाइन टेलिफोन	१.०		
ङ.	छात्रा शौचालय क्षमता (एक पटकमा प्रयोग हुन सक्ने) संख्या×०.२	३.०		
च.	व्यवस्थित पुस्तकालय*	२.०		

* व्यवस्थित पुस्तकालय भन्नाले छुट्टै कोठा, पढन वस्ने फर्निचर कम्तीमा १० सेटका दरले पाठ्यक्रम अनुसारका पुस्तक, प्रमुख राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका आदि भएको ।

७. प्रयोगात्मक अभ्यास गर्ने ठाउँ (अधिकतम अंक -१४)

क.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	विद्यालयको आफ्नै स्वामित्वको क्षेत्रभित्र प्रयोगात्मक अभ्यास गराउने क्षमता (विद्यार्थी संख्या)×०.२०	१०.०		
ख.	अन्यत्र प्रयोगात्मक अभ्यास गराउन सक्ने क्षमता (विद्यार्थी संख्या)×०.१२५	४.०		

८. विद्यालयमा संचालन हुने विषयसँग सम्बन्धी स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको संभाव्यता (अधिकतम अंक -६)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	स्थानीय क्षेत्रमा विद्यार्थीलाई रोजगारी दिने संभावना (विद्यार्थी संख्या) \times ०.२५	६		

९. संचालन हुने विषयको लागि लाग्ने स)चालन खर्च ब्यहोर्ने विद्यालयको आर्थिक अवस्था (अधिकतम अंक -१०)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	वार्षिक निश्चित आय रु लाख \times १.०	१०		

१०. स्थानीय निकायको सहयोग (अधिकतम अंक -५)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	नियमित वार्षिक रु..... लाख \times १.०	५.०		

११. विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका पदाधिकारीहरु विद्यालयले ९ कक्षादेखि संचालक गर्न खोजेको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षासँग सम्बन्धित विशेषज्ञ (अधिकतम अंक -३)

क्र.सं.	आधारहरु	अधिकतम अंकभार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
क.	विशेषज्ञ संख्या \times १.०	३.०		

कूल अंक भार १०० (एक सय) मध्ये यस विद्यालयले ११ वटा बुँदाहरुमा कूल प्राप्ताङ्क प्राप्त गरेको छ । कैफियत कोलममा उल्लेख अनुसारको आधारमा अंक प्रदान गरिएको हो । कैफियत कोलममा उल्लेख गरिएका ब्यहाराको प्रमाण संलग्न छन् । ब्यहोरा साँचो हो फरक पर्ने छैन ।

विद्यालयको तर्फबाट

(.....)

प्रधानाध्यापक

मूल्यांकन टोलीका

संयोजक श्री.....

सदस्य श्री.....

सदस्य श्री.....

अनुसूची -२

श्रीमान् महानिर्देशकज्यू
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, सानोठिमी, भक्तपुर ।

मार्फत :

श्रीमान् प्रमुखज्यू
शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ

.....

**विषय : कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार सञ्चालन
गर्न स्वीकृति पाउँ भन्ने वारे ।**

श्रीमान्

प्रस्तुत विषयमा, शैक्षिक वर्ष २०..... बाट यस विद्यालयमा कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार अन्तर्गतविषय सञ्चालन गर्न स्वीकृति लिन विद्यालय व्यवस्थापन समितिको मिति निर्णय भए वमोजिम निवेदन गर्दछु । साथै कक्षा ९ बाट प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा धार सञ्चालन गर्न आवश्यक पूर्वाधार सम्बन्धी विवरणहरु संलग्न गरेको छु ।

मिति :.....

.....
(.....)

प्रधानाध्यापक

विवरण

१. विद्यालयको नाम

२. ठेगाना :

प्रदेश :जिल्लाम.न.पा. / न.पा. / गा.वि.स.

वडा नं.टोल / ठाउँ

फोन नं..... ईमेल नं.....

३. स्थानीय तहभरको लागि पायकपर्ने ठाउँ :

क्र.सं.	आधारहरु	
क.	क्षेत्रीय निकटता	
ख.	मोटर बाटोको सुविधा	
ग.	सार्वजनिक यातायातको सुविधा	

४. विद्यालय वरपर कक्षा ८ सम्म पढाइ हुने अन्य विद्यालय संख्या :

क्र.सं.	आधार	
क.	विद्यालय संख्या	

५. विद्यालयमा कक्षा ८ मा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या :

क्र.सं.	आधारहरु	
क.	छात्रा विद्यार्थी संख्या	
ख.	छात्र विद्यार्थी संख्या	

६. विद्यालयमा उपलब्ध शिक्षक / कर्मचारी :

क्र.सं.	आधारहरु	
क.	विद्यालयमा संचालन गरिने विषयसंग सम्बन्धित प्राविधिक विषयका :	
	माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
	निम्न माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
ख.	विज्ञान विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
ग.	गणित विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
३.	अंग्रेजी विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
ड	नेपाली विषयका माध्यामिक स्तरका शिक्षक संख्या	
च	कम्प्युटर अपरेटर	

७. विद्यालयमा उपलब्ध भौतिक सुविधा :

क्र.सं.	आधारहरु	
क.	थप कक्षा कोठा	
 वटा	
ख.	कार्याशाला भवन	
 वटा	
ग.	थप विद्यार्थीलाई पुग्ने फर्निचर संख्या	

८. सेवा / सुविधा:

क.सं.	आधारहरु
क.	छात्रावासमा वेड संख्या
ख.	स्वच्छ पिउने पानी
ग.	विजुली बत्ती
घ.	ल्याण्ड लाइन टेलिफोन
ङ.	छात्रा शौचालय क्षमता (एक पटकमा प्रयोग हुन सक्ने) संख्या
च.	व्यवस्थित पुस्तकालय*

* व्यवस्थित पुस्तकालय भन्नाले छुट्टै कोठा, पढ्न बस्ने फर्निचर कम्तीमा १० सेटका दरले पाठ्यक्रम अनुसारका पुस्तक, प्रमुख राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका आदि भएको ।

९. प्रयोगात्मक अभ्यास गर्ने ठाउँ :

क.सं.	आधारहरु
क.	विद्यालयको आफ्नै स्वामित्वको क्षेत्रभित्र प्रयोगात्मक अभ्यास गराउने क्षमता (विद्यार्थी संख्या)
ख.	अन्यत्र प्रयोगात्मक अभ्यास गराउन सक्ने क्षमता (विद्यार्थी संख्या)

१०. विद्यालयमा संचालन हुने विषयसँग सम्बन्धी स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको संभाव्यता :

क.सं.	आधार
क.	स्थानीय क्षेत्रमा विद्यार्थीलाई रोजगारी दिने संभावना (विद्यार्थी संख्या)

११. संचालन हुने विषयको लागि लाग्ने स)चालन खर्च ब्यहोर्ने विद्यालयको आर्थिक अवस्था:

क.सं.	आधार
क.	वार्षिक निश्चित आय रु. लाखमा

१२. स्थानीय निकायको सहयोग:

क.सं.	आधार
क.	नियमित वार्षिक रु. लाखमा

१३. विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका पदाधिकारीहरु विद्यालयले ९ कक्षा देखि संचालन गर्न खोजेको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षासँग सम्बन्धित विशेषज्ञ

क.सं.	आधारहरु
क.	विशेषज्ञ संख्या

मिति.....

(.....)